

M E D E D E L I N G E N

van de Stichting

F A M I L I E V I S
V A N Z A A N D Y K

nummer 5, juni 1977

redactie: Jacob Vis JCz
Dirk Visadres: Lagedijk 120
Zaandijk-Holland

A A N O N Z E A B O N N E ' S

Dit vijfde nummer van onze Mededeelingen heeft lang op zich laten wachten wegens overdrukke bezigheden van het tweede redactielid. Niettemin zullen we in 1977 nog drie nummers laten verschijnen.

Willen de abonné's die dit nog niet deden hun bijdragen van fl.20,- voor deze jaargang alsnog overmaken op postgiro nr 3220631 t.n.v. de Stichting familie Vis van Zaandijk, te Zaandijk?

I R . J A C Q U E S
V I S 8 0 J A A R

Op 29 mei 1977 vierde Ir. Jacques Vis te Boekelo onder grote belangstelling zijn tachtigste verjaardag. Ook wij wensten hem van harte geluk met deze prestatie. Voor zover ons bekend is hij de eerste Jacob Vis die deze leeftijd mocht bereiken 1).

Ook zijn beide dochters, Edith Hélène Mundy-Vis uit Swarthmore bij Philadelphia en Liliane of Lilou uit Dunkerque - de beide zusjes verschillen dertig jaar in leeftijd! - luisterden het feest op met haar aanwezigheid. We ontvingen een fleurige kleurenfoto van de jarige papa midden tussen zijn dochters; helaas kunnen we deze niet reproduceren maar moeten genoegen nemen met een zwart-wit foto die enige jaren geleden tijdens een van onze reünies van de jubilaris werd gemaakt. Hij tooide zich toen met de bijzondere mooie walvis-das als sympathieke hommage aan het voorgeslacht.

H e r m a n J a c o b A n n a
V i s (steeds Jacques genoemd) is geboren te Freiburg i. Br. op 29 mei 1897. Een zonnige jeugd in Guise-Lamotte bij

Compiègne, waar zijn vader Dr. Gerhard Nicolaas Vis directeur was van de 'Société Industrielle de Produits Chimique' werd wreed afgebroken door de eerste wereldoorlog. Met de vijand plotseling op korte afstand was er direct levensgevaar voor de directeur van een fabriek die vloeibaar chloor produceerde dat men als grondstof voor de vervaardiging van gifgassen zou beschouwen! Hals over kop vluchtte de familie Vis in de open 'Clement Bayard' (door de heer Clement Bayard zelf tot een snelle vlucht aangezet), denkend over veertien dagen wel weer terug te zullen zijn. Het was toen 29 augustus 1914 en het zou meer dan vier jaar duren voor men weer kon terugkeren; de fabriek was toen een ruïne ...

Door deze onverwachte tegenslag kon Jacques zijn 'baccalauréat' pas in juni 1919 te Parijs afleggen. Bij het mondeling examen vroeg een van de hoogleraren hem ... 'Vous êtes hollandais, Monsieur, à ce que je vois?' 'Oui Monsieur, en effet', aldus Jacques. Waarop de professor: 'Eh bien mes compliments, vous avez fait la meilleure composition française de votre série!' ... Jacques was daarop behoorlijk trots, maar verzuimde te bekennen dat hij nauwelijks nederlands kon spreken ...

Zijn latere studie volgde, eerst in Zürich, daarna in Freiburg (Baden). Daarna keerde Jacques naar Lamotte terug waar hij aanvankelijk een baantje kreeg als bedrijfsleider in de fabriek die zijn vader na de oorlog met grote inspanning weer had weten op te bouwen. In 1931 werd hij aangesteld te Boekelo bij het nieuwe chemische bedrijf dat daar toen startte.

'Ik kan mijn leven beschouwen als een

opeenvolging van geluk en voorspoed, maar ook als een reeks van mislukkingen en tegenslagen. Het hangt er maar van af van welk gezichtspunt je het allemaal bekijkt. Voor mijn moeder, en gedeeltelijk voor mijn zuster en mij, zijn de twee wereldoorlogen heel nare perioden geweest. Wat niet in de eerste verniëld en gestolen werd is in de tweede door een voltrefter totaal vernietigd. Het was in ieder geval een les dat je niet teveel gehecht moet zijn aan het materiëel bezit.'

Aldus de charmante en levenslustige, 80-jarige 'officier d'Académie' die steeds een vleugje franse geest en fleur met zich brengt in het oer-hollandse milieu van zijn herkomst. We hopen hem nog lang als zodanig te mogen behouden!

1) Althans wat betreft de afstammelingen van Jacob Vis en Aaltje van Bergen. Want er moet een voorbehoud worden gemaakt met betrekking tot de Jacob Heymesz. Vis die de stamvader werd van de Zaandammer tak der Vissem, de familie van de verffabriekers 'Heyme Vis'. De geboortedatum van deze Jacob Vis is niet bekend; hij stierf kort voor 25 mei 1722, terwijl we weten dat zijn zoon Heyme is geboren in 1662. Hoogstwaarschijnlijk zal dus Jacob Heymes. Vis geboren zijn vóór 1640, en wel tussen 1630 en 1640. Bij zijn overlijden moet hij dus de tachtig al zijn gepasseerd.

N I J V E R D A L
E N G O O R
(slot)

Na de volmacht d.d. 15 juli 1845, waarbij Maartje Vis de heer Van Wijn-gaarden machtigde om de fabrieken te Nijverdal en Goor uit haar naam te beheren en administreren, volgen enige volmachten met het oog op de noodzakelijke inventarisaties en taxaties van de aangekochte bedrijven, als volgt:

19 juli 1845: Voor notaris Dirk Donker te Zaandijk compareert Maartje Vis, weduwe Cs. Kuyper, in gemeenschap van goederen gehuwd geweest, erfgename voor $\frac{1}{4}$ van zijn nalatenschap krachtens testament d.d. 18 september 1824 (D. Donker) als wettige voogdes over haar drie kin-

deren. Zij verklaart last te geven aan de heer Klaas Vis, koopman te Zaandijk, om uit haar naam te requireren de beschrijving van alle tot de nalatenschap en de gemeenschap behorende goederen, voorzover deze zich bevinden te Nijverdal, gemeente Hellendoorn en te Goor. De getuigen zijn dezelfde als die van de vorige akte.

8 augustus 1845: Voor de kantonrechter te Goor, mr Mensing Alting Kronenberg verklaart Jan Waanders, timmerman te Goor, dat hij door de toeziende voogd over de kinderen Kuyper, 'in echt verwekt bij Maartje (!) Vis te Zaandam (!) woonachtig', benoemd is als schatter voor het waarden der roerende goederen en legt de eed af.

7 augustus 1845: Voor de kantonrechter te Raalte, Dirk Hendrik Baron Bentinck legt Johannes van Stegeren, boekhouder te Nijverdal, een dergelijke eed af als schatter met betrekking tot de goederen die zich bevinden 'zoo op het Etablissement de Kettingsterkerij en Weeverij te Nijverdal, en op dat der Kunstbleekerij te Goor'. De benoeming van de schatter is geschied door Dirk Vis, koopman en oliëfabriekleur te Zaandijk in diens hoedanigheid van toeziend voogd over Klaas, Jacob en Clasina Maria Kuyper. Daarna volgt op:

12 augustus 1845 de inventarisatie van de Kunstblekerij te Goor. Klaas Vis treedt daarbij op als speciale gemachtigde van zijn zuster; Dirk Vis is aanwezig als toeziende voogd van de kinderen Kuyper. Drie vacatiën, 'smorgens, 'smiddags en 'savonds zijn nodig voor de beschrijving van de gebouwde en ongebouwde eigendommen, de roerende goederen, gereedgeld, titels en papieren. Van de boekhouding wordt hier echter niets opgesomd. De heer Edward Ainsworth legt de eed af dat hij niets heeft achtergehouden. De goederen worden in zijn bezit en bewaring gelaten.

13 augustus 1845 begint men dan om negen uur 'smorgens met de inventarisatie van het Etablissement te Nijverdal. Na opsomming van de gebouwde en ongebouwde eigendommen volgen de zich waarin bevindende machines, gereedschappen, voorraden, meubilair etc., ons inziens alles zeer belangrijk uit economisch-historisch oogpunt.

14 augustus 1845: Staat van debiteuren van de beide bedrijven te Goor en Nijverdal, opgemaakt door Van Wijngaarden, leert ons dat het totaal der uitstaande vorderingen slechts het bedrag beloopt van fl. 20807,83 maar dat daar tegenover staan de schulden tot een totaal van fl. 174286,02. Van deze crediteuren zijn de belangrijkste:

Ned.Handel Mij.:	fl. 54675,-
Min.v.Koloniën :	,, 12000,-
A.H.Büchler :	,, 17937,50
Mw.Ainsworth :	,, 54921,30
Salomonson & Co:	,, 21062,30
(Manchester)	

21 november 1845: Voor notaris Wolter Jalink te Goor geeft Maatje (!) Vis, weduwe Cornelis Kuyper, volmacht aan de heer Joachim van Wijngaarden, beheerder, wonende te Nijverdal, in verband met het feit dat de Erven Kuyper gezamenlijk eigenaar zijn van drie vierde ener whare, gelegen in de Marke Notter en Zuna, gemeente Wierden. Van Wijngaarden zal hen vertegenwoordigen bij alle Markevergaderingen en in de ruimste zin met bevoegdheid om te stemmen bij voorgenomen verdeling der Markegronden etc.etc.etc., 'waarvan akte gedaan en gepasseerd te Goor ter woonstede van de heer Edward Ainsworth in tegenwoordigheid van Karel de Lat, landbouwer en dagloner en van Jan Albert Paalman, klompenmaker, beiden wonende te Goor'.

Op te merken valt dat deze akte zal zijn opgemaakt en getekend op de dag volgende op die van Maartjes aankomt in Goor.

1 mei 1847: De op deze dag getekende ondershandse kwitantie van de weduwe Ainsworth komt ons interessant genoeg voor - vooral wegens de daarin voorkomende samenstelling van het gezin Ainsworth - om hier in hoofdzaak op te nemen.

Vrouwe Jane Bower, weduwe van de heer Thomas Hargraves Ainsworth, wonende te Brussel, heeft speciaal gemachtigd:

1e Mr. Pieter Adrianus van Steenberg, Raadsheer bij de Hoge Raad, zo voor haar zelve, als in hoedanigheid van moeder en wettige voogdesse over haar drie minderjarige kinderen Alfred Bower, Louisa Maria en Isabella Ainsworth, alsmede zich sterk makende voor haar meerderjarige dochter Amélie Harriet Ainsworth, echtgenoot van de heer Robert Nicolaas Fijnn, wonende te Galway

in Ierland - terwijl mr. Steenberg eveneens gemachtigde is van mejuffrouw Elisabeth Hawkesmore Ainsworth, meerderjarige dochter van wijlen Thomas Ainsworth en Vrouwe Jane Bower (alles blijkens procuratie voor notaris Jean Baptiste Joseph van der Linden te Brussel d.d. 17 december 1846);

2e Edward Ainsworth, directeur ener kunstblekerij, wonend te Goor, in hoedanigheid van toeziend voogd over bovengenoemde drie minderjarigen.

De gemachtigden verklaren in hun genoemde kwaliteiten ontvangen te hebben van Vrouwe Maartje Vis, weduwe van de heer Cornelis Kuyper, zo voor haar zelve en als moeder-voogdesse van haar drie minderjarige kinderen Claas, Jacob en Clasina Maria Kuyper een som groot fl. 206941,30½ ter voldoening van: fl. 165000,-- als kooppenningen van de Etablissements te Nijverdal en Goor;

fl. 2000,-- overgenomen aandelen Zwolse Rederij Maatschappij;

fl. 39941,30½ voor koopmansgoederen, fabriekaten, materialen, brandstoffen, paarden, beesten, wagens etc. in de fabrieken te Goor en Nijverdal.

fl. 206941,30½

Met deze betaling en kwitantie opent a.h.w. het laatste bedrijf van het drama dat drie jaar later wordt besloten met de aflossing van de bestaande hypotheeken door de Erven Kuyper. De nuchtere documenten die hierop betrekking hebben zijn de drie verklaringen van de hypotheekbewaarder te Deventer:

12 september 1850: Royement ingevolge een akte van 8 mei 1850 voor notaris Ketjen te Doesborgh van een hypotheek d.d. 7 mei 1845 die ten voordele was van de heer Antony Hendrik Buchler, rentenier, wonende te Doesborgh, ten laste van de heer Cornelis Kuyper, fabrikant, en zijn echtgenote Maartje Vis, zonder beroep, beide te Zaanwijk.

17 september 1850: Royement ingevolge een akte van 30 augustus 1849 voor notaris Johannes Jacobus Theodorus van Rhyn te 'sGravenhage van een hypotheek d.d. 13 juli 1839 ten voordele van het Departement van Koloniën te 's Gravenhage, ten laste van de heer Thomas Ainsworth, fabrikant, wonende te Nijverdal op den huize Eversberg in de gemeente van Wierden.

4 oktober 1850: Royement ingevolge een akte van 13 september 1850 voor notaris Mr. R. J. toe Laer te Amsterdam van een hypotheek d.d. 4 januari 1845 ten voordele van de Nederlandsche Handel Maatschappij en ten laste van de heer Cornelis Kuyper, koopman, wonende te Zaandijk.

Onze slotconclusie, na kennis genomen te hebben van deze nu aan het licht gekomen stukken, is opnieuw dat de zaak van het begin af aan zwak heeft gestaan. Door de forse leningen, verstrekt door de N.H.M. en het Ministerie van Koloniën lijkt het haast een soort overheidsbedrijf met Thomas Ainsworth als directeur. Die overheid verzekerde zich van alle waarborgen dat het er in gestoken geld er weer uit zou komen d.m.v. soliede hypotheeken. Ainsworth en later ook zijn weduwe zijn er vrijwel zonder schade onder vandaan gekomen. Jegens Ainsworth was de overheid nog lankmoedig, dank zij de min of meer idealistische N.H.M.-politiektijdens de regering van Willem I. Daarna volgde er een koerswijziging die een débâcle betekende voor Goor en Nijverdal. Het is het vermogen Kuyper-Vis geweest dat heeft moeten dienen om de door Ainsworth aangegane hoge leningen te betalen, zonder pardon ...

4 JUNI
1977

De vijfde familie-réunie die op zaterdag 4 juni in de Zwarte Walvis aan de Zaanse Schans is gehouden, werd ondanks het twijfelachtige weer een succes. Ruim vijftig familieleden, afstammelingen van Jacob Vis en hun echtgenoten, verzamelden zich tussen half elf en elf uur. Jacob Vis Jcz. verwelkomde de aanwezigen, speciaal de vertegenwoordigers van de streekpers, die bijzondere aandacht - zowel in de Zaanlander als in de Typhoon - aan deze bijeenkomst heeft geschonken. Aan het laatstgenoemde blad mogen we de groepsfoto van het gezelschap ontlenen, hieraan gereproduceerd.

Onder het nuttigen van uitstekende koffie met gebak speelde zich het opgewekte weerzien af en werd de gelegenheid te baat genomen om elkaar weer

op de hoogte te brengen van eigen omstandigheden. Altijd weer valt het op dat mensen die elkaar eerst nagenoeg onbekend waren, toch op grond van overeenkomstige herinneringen of overlevering tot geanimeerd contact neigen. Voor de samenstellers van onze familiechroniek is dat steeds een voldoening.

Met het geweld van de bel moest Dirk Vis het gezelschap tot stilte brengen voor zijn causerie van ca. drie kwartier, gewijd aan het bedrijvige verleden van de Zaanse Vissen.

Spreker begon met mevrouw Adri Peters-Vis te gedenken die juist een jaar geleden zo plotseling heenging. Met dankbaarheid maakt hij melding van het feit dat zij haar kostelijke verzameling Zaanse zilveren speelgoed aan onze familiestichting heeft vermaakt, ter plaatsing t.z.t. in het z.g. 'Noorderhuis' - nu staande aan de Zaanse Schans - voorheen de woning van de familie Gerrit Vis, waarvan Adri de laatste afstamming was.

Enige trouwe bezoekers van onze réunies hebben door omstandigheden verstek moeten laten gaan. Dat zijn o.a. de heer J.A.J.C. Honig uit Bredevoort en mevrouw A. Honig-Bakker uit Zaandijk. Verder missen we node de dames Kuyt-Vis uit Haarlem, Tzaut-Vis uit Bern en Heybroek-Vis uit Aerdenhout; de familie Olivier-Vis uit Eelde en Ir. Jacques Vis uit Boekelo waren afwezig wegens vacantiereis en laatstgenoemde wegens festiviteiten in verband met zijn tachtigste verjaardag.

Dirk Vis zet dan uiteen waarom hij deze keer zijn causerie zal wijden aan de economische activiteiten van de familie Vis in de loop der eeuwen. In 'VIS A SAANDYK' zijn weliswaar al deze activiteiten - voorzover bekend - vermeld, maar ondergeschikt aan het historische familie-verhaal en persoonlijke, meer intieme lotgevallen. Achteraf bezien zou een aparte paragraaf, waarin de bedrijvigheid in handel en industrie zou zijn opgesomd, in het boek niet misplaatst zijn geweest. Het zeldzame verschijnsel zou dan duidelijker zijn uitgekomen: dat namelijk een aantal takken van handel en industrie door eenzelfde familie eeuwenlang continu zijn beoefend.

De belangrijkste takken van bedrijf in onze familiegeschiedenis zijn geweest de graan- en zaadhandel, de olieslagerij

c.a., de pellerij, de verffabricage en de houthandel. Van voorbijgaande betekenis zijn geweest de stijfselfabricage, de walvisrederij en de papierfabricage. Ten slotte zijn het, wat de 19e en 20e eeuw betreft, de zuivelfabricage, de zoutziederij, de scheepsbouw, de textielindustrie en het bankwezen. We willen beginnen met wat als de oudste broodwinning moet worden beschouwd, namelijk het boerenbedrijf (veeteelt, maar ook landbouw op beperkte schaal), visserij en vishandel.

Boerenbedrijf

In de tijden dat Heynrick Pietersz. Oudtheyn, en daarvoor diens voorouders, nog in de Middel van het oude dorp Westzanen woonden zal de veehouderij en op de daarvoor geschikte akkers ook de landbouw het hoofdmiddel van bestaan zijn geweest. Dat zal geen rijk bestaan hebben opgeleverd. Weliswaar bezat de 'clan' waartoe Oudtheyn moet hebben behoord voldoende land in eigendom om, met inachtneming van de vereiste zorg, bij verervingen de zoons de circa tien morgen land te garanderen, nodig om een boerderij van gemiddelde grootte te kunnen drijven. Maar het land in de polder Westzanen was van slechte kwaliteit. Het was laag en daardoor nat veen, a.h.w. een drijvende zode of 'saden', een woord waaraan ons inziens het Zaanse land zijn naam dankt. Dat land was in kwaliteit inferieur aan de ten westen gelegen vastere landen van Assendelft waar het boerenbedrijf grote welvaart heeft gekend.

In de uiterst moeilijke jaren na de opstand van het z.g. Kaas- en Broodvolk, waar vooral Westzaan voor heeft moeten boeten, kwamen de initiatieven los om vanuit het dorp Westzanen en allereerst vanuit de Middel, oostwaarts naar de Zaan te trekken om door middel van dat vaarwater - en viswater! - aan een groter handelsverkeer te kunnen deelnemen. In plaats of naast het boerenbedrijf kwamen de handel en industrie op. Maar nog heel lang bleven de Zaanse kooplieden iet of wat 'boeren' of er een boerderijtje bij aanhouden. Nog bij zijn dood in 1796 heeft de schatrijke burgemeester en koopman Pieter Gerritsz. Vis dicht bij huis een boerderij van enige omvang, allereerst voor de voorziening van zijn eigen huishouding. Zijn verre neef en erfge-

naam Jacob Vis (1784-1828) bezat veel land, maar het boerenbedrijf maakte geen deel meer uit van zijn ondernemingen. Bij één van zijn zoons was dat weer anders. Cornelis Vis (1811-1874), sterk geïnteresseerd in veeteelt en landbouw, dijkgraaf van de Halerbroek- of Kalverpolder waarin hij veel land bezat, was tevens lid van het bestuur (en vermoedelijk mede-oprichter) van de Hollandsche Maatschappij van Landbouw, afdeling Zaanlandse Gemeenten. Met zijn hoeve 'Welgelegen' in de pas drooggevallen Haarlemmermeerpolder - nabij het latere Badhoevedorp - waarop hij zijn tweede zoon, Albert Vis, plaatste, pionierde hij in het nieuw gewonnen land. We weten hoe hij in januari 1855 aan koning Willem III en aan de Staatsraad-gouverneur van Noord-Holland de eerste proeven van boter en kaas, in de Haarlemmermeer gewonnen, toezond. Helaas vond Albert Vis in diezelfde polder een vroegtijdige dood op 14 maart 1876, een dag voor de geboorte van zijn jongste zoon Albert Cornelis Vis.

Visserij en vishandel

Het is bekend dat Pieter Oudtheynen, die geboren moet zijn tussen 1510 en 1515, tezamen met zijn broer Aerian als visser en vishandelaar gewerkt heeft; volgens het verhaal van ds. Borsius voeren zij samen op hun 'waterschip', een visschuit van de grotere soort, ook geschikt om op het buitenwater - het Y of Tye - te vissen. Het is niet uitgesloten dat deze Pieter, stamvader van de familie Vis, al met de kwalificatie 'Viscoper' is aangeduid. Dat in deze vishandel behoorlijk zal zijn verdiend mogen we wel afleiden uit het feit dat dit beroep aanleiding werd tot de erfelijke familienaam. Jacob Pietersz. Viscoper, kleinzoon van Oudtheyn, is misschien de laatste die dit beroep uitoefende. Zijn zoon Pieter Jacobsz. Viscoper was vermoedelijk al in de graanhandel werkzaam. Diens zoon Jan, geboren in 1626, gaat zich later *V i s* noemen. Hiermee, en met het familiewapen van de twee baarsen dat diens zoon, de burgemeester Gerrit Vis (geb. 1676) aanneemt, wordt de betekenis van die voormalige visserij nog eens onderstreept. Vanaf Jan Pietersz. Vis (1626-1706) merken we echter niets meer van visserij of vishandel in de familie, al bleef het baarsmaal aan de Zaan geliefd, vooral op Oudejaarsdag, tot in onze jeugd!

Graan- en Zaadhandel

Van groot belang in de geschiedenis van de familie Vis is de graan- en zaadhandel geweest. Daarmee werd - blijkbaar al sinds overoude tijden - aan de Zaan veel verdiend en met die handel is de grondslag van een familievermogen gelegd. Vermoedelijk is Pieter Jacobsz. Viscoper, achterkleinzoon van Oudtheyn, de eerste 'Vis' die dat beroep uitoefende. We kunnen het niet met zekerheid zeggen, maar leiden het af uit het feit dat zowel Viscoper's zoon Jan als zijn beide schoonzons Gerrit Luyts en Jan Jansz. Hoyhuys de graan- en zaadhandel bedreven. Het is te meer waarschijnlijk omdat de moeder van Pieter Viscoper, Dieuwer Simonsdochter (Molenaers), stamde uit de familie van de eerste Wormerveerder korenmolenaars. Het was haar grootvader Sybet Simonsz., die op 10 oktober 1536 vergunning kreeg van de 'Hoge Overigheid' in den Haag om de door hem te Haarlem gekochte meelmolen over te plaatsen naar de banne van Westzanen, en wel te Wormerveer of 't Saan, zoals Wormerveer vroeger heette. Deze molenaarsfamilie behoorde in de 16e eeuw tot de meest vermogenden en het huwelijk van Dieuwer Simonsdr. - in feite was het haar tweede huwelijk want zij was al jong weduwe van Teeuwis Jansz., - maakte haar man Jacob Pietersz. Viscoper, die zelf uit een groot gezin stamde, tot een koopman met meer financiële armslag. Wellicht zijn het de relaties van de molenaarsfamilie geweest die bij de volgende generatie tot de graanhandel hebben geleid. Dat begin moet liggen omstreeks het jaar 1600 of iets daarvoor, dus kort na de ellende van de spaanse tijd en de totale verwoesting van de Zaanstreek.

Sinds dat begin is de graan- en zaadhandel in de familie Vis vrijwel continu beoefend. Jan Pietersz. Vis zowel als zijn zoons en schoonzons hebben zich daarmee ingelaten. Dat geldt ook voor zijn kleinkinderen en achterkleinzoon Jan Dirksz. Vis (1730-1792), hoewel bij laatstgenoemde het zwaartepunt bij de olieslagerij lag, nauw verbonden met de zaadhandel. En daarna komt de nieuwe stamvader, Jacob Vis (1784-1828), die de zaken voortzet, daarin opgevolgd door zijn zoons, al of niet gecombineerd met de pellerij en/of olieslagerij.

Het zou te ver voeren om hier in finesses te treden en we beperken ons daarom tot enkele feiten. Nog in 1932,

het jaar voor zijn dood, is Jacob Jan Vis (1858-1933) als graanhandelaar en expert in dit vak werkzaam. Hij was een kleinzoon van Jacob Vis II (1813-1869) die zich in 1836 met zijn oudere broers Dirk en Klaas associëert voor de handel in oliën en zaden, afkomstig van hun vader. We zien dus dat uitgaande van Pieter Jacobsz. Viscoper, die geboren moet zijn omstreeks 1580, de graankoperij door diens nageslacht onafgebroken is voortgezet tot tegen het midden van de 20e eeuw over niet minder dan 9 generaties. In een andere tak van de familie kunnen we zelfs spreken van de 10e generatie omdat Jacob ('Jacques') Vis PCz. (1880-1904) als hoofd van de firma P.C. Vis & Co deze handel met groot succes nog in een jongere generatie bedreef. De firma P.C.Vis, in 1874 gefundeerd door de oudste en bijzonder energieke zoon van Jacob Vis Pz., bestaat na vele lotswisselingen thans nog, hoewel sinds lang niet meer onder leiding van een Vis. Het zijn de zes directeuren uit het geslacht Schuddeboom geweest die 'P.C.Vis & Co' sinds 1920 hebben geleid en geloodsd door alle denkbare gevaren en klippen waaraan een bedrijf in crisis- en oorlogstijden bloot kan staan. In de twintiger jaren van deze eeuw mocht de firma zelfs gerekend worden tot de grootsten - wellicht was het de allergrootste - importzaak voor Nederland in graanproducten.

Olieslagerij en -handel

In belangrijkheid voor de familiegeschiedenis volgt op de graan en zaadhandel onmiddellijk de olieslagerij en -handel. Natuurlijk is er een directe samenhang tussen deze bedrijfstak en de voorgaande.

Sedert wanneer hebben leden van de familie Vis zich met de olieslagerij beziggehouden? Tot voor kort stelden we het beginjaar op 1730 of daaromtrent omdat Gerrit Vis (1676-1759) in genoemd jaar voorkomt in het Olieslagers-brandcontract met zijn molens de jonge Prins en de Oran-gieboom. Sindsdien is de olieslagerij voor de familie Vis van steeds groter betekenis geworden, met het hoogtepunt tijdens het leven van Jacob Vis (1784-1828), wiens firma - eerst 'wed. Jan Vis', daarna 'Jacob Vis' - met niet minder dan acht oliemolens tot de grootste olieslagerijen van de Zaanstreek behoorde. De namen van deze molens zijn ons bekend: de oude Wolf, het zwarte Kalf, het Leven, de Ram, de jonge Prins, de Wildeman, de Roggebloem en de Zoeker. (wordt vervolgd)

E X P L O S I E
I N Z A A N D I J K

Zaandijk - Een zeer zware explosie, gevogd door een felle brand, heeft gisteravond om kwart over zes een belangrijk gedeelte van het bedrijf van Olie-industrie Jacob Vis Pzn. in Zaandijk, waar halffabrikaten voor de verf- en kunst-harsindustrie worden vervaardigd, verwoest. Op het moment van de ontploffing in de afdeling blekerij/ontsluimerij waren vijf personeelsleden in de fabriek. Twee van hen liepen letsel op. P. Boontjes uit Purmerend moest met ernstige brandwonden aan gezicht en handen naar het brandwondencentrum in het Rode-Kruisziekenhuis te Beverwijk worden overgebracht. Zijn collega J. van Ommen uit Amsterdam liep een zware shock op. De drie anderen

kwamen - letterlijk - met de schrik vrij. De schade in het bedrijf loopt in de miljoenen. (etc.)

(De Zaanlander 11 jan.'77)

G. V I S N A 4 0 J A A R
W E G B I J N O M A F A

Zaandijk - De heer Gerbrand Vis heeft vrijdag afscheid genomen als directeur van Nomafa B.V. in Zaandijk, dat onlangs is overgenomen door de Koninklijke Wessanen N.V. Op een alleen voor het personeel bedoelde receptie in restaurant De Walvis kreeg de heer Vis, die veertig jaar directeur van Nomafa is geweest, naast vele andere cadeaus de gouden draagmedaille van de Maatschappij voor Nijverheid en Handel. De onderscheiding werd hem opgespeld door zijn oudste medewerker, de heer J. Sman.

(De Zaanlander 8 febr.'77)

C O R R E C T I E S E N A A N V U L L I N G E N

Aan de heer Simon Honig danken we, behalve enkele correcties op de genealogische Staat hieronder, nog enige gegevens die betrekking hebben op blz. 60, 2e kolom, regel 2 van V I S A S A A N D Y K, als volgt:

Adriaan Floris de Lange is niet zo jong gestorven als wij hebben verondersteld. Gedoopt te Zaandijk op 5 januari 1676, is hij in de Rijk overleden in oktober 1729. Hij was gehuwd met Duifje Leenderts Lakeman. Alle thans levende de Lange's stammen van zijn dochter Anna af. Zij was gehuwd met Pieter Pergerrits en hun kinderen hebben na diens geruchtmakend faillissement hun moeders achternaam aangenomen.

Deze mededeling is voor ons van belang omdat daaruit blijkt dat vele leden van de familie Vis afstammen van genoemde Adriaan de Lange die als jongste zoon voorkomt op het mooie grote familietafreel-de Lange in het museum te Zaandijk, geschilderd door Jan de Bray, door ons afgebeeld in V I S A S A A N D Y K op blz. 58. Het zijn met name de kinderen en verdere afstammelingen van Jacob Vis Jr. (1835-1913), uit zijn eerste huwelijk met Diena de Lange zowel als uit zijn tweede huwelijk met Annetje de Langen die dus in het knaapje Adriaan hun voorvader mogen zien. Dat geldt dus ook voor de ruige pater familias op het tafreel, de burgemeester Floris Cornelisz. de Lange de Oude. Niet echter voor de afgebeelde 'tweede moeder'.

Aanvullingen op de genealogische Staat van Jacob Vis en zijn nageslacht:

C I c	Neeltje de Jong is geboren te <u>Westzaan</u> (niet te Zaandijk) 24 oktober 1827.
C I c f a	Maartje Anna Marie Vis - Veen is overleden 31 mei 1977 te Overveen.
C I V a b b c a a	Ellen Maria Elisabeth Maschhaupt is geboren te de Rijk 13 december 1976.
C I V a b d a a c	Valentijn Borstlap is geboren te Zutphen 25 september 1976.
C V I a a a	Cornelia Welmoet Honig is op 23 mei 1969 overleden te <u>Zaandam</u> niet te Zaandijk).
C V I I b a a	Teewis Duyvis is overleden op 16 januari 1977 te Laren N.H.
